

Az egység jelképe az eurázsiai műveltségekben.

Cser Ferenc, Singapore és Darai Lajos, Kápolnyásnyék

Bevezetés

A székely (magyar) rovásírás jelkészlete a magyar nyelv szabályait, belső összefüggéseit tükrözi. Ugyan többen több forrásból kívánták az írás eredetét levezetni, de eleddig egyetlen erre vonatkozó elemzés sem tudott egy megnyugtatóan elfogadható 'eredetet' igazolni. A székely (magyar) rovásírás egyes jeleit hol ebből, hol abból az írásrendszerhez tartozó jellel azonosították és adták meg hol az egyik, hol a másik írásrendszert, mint forrást, már pedig egy nyelvet visszaadó írás nem származhat különböző gyökerekből, ha az a nyelvet egyértelműen és hűen akarja tükrözni. Már pedig a székely (magyar) rovásírás a magyar nyelvet tükrözi hitelesen. És tette ezt föltehetően már abban a korban is, amikor törvényileg tiltották be a használatát¹. A rovásnaptáron pl. a György nevet a ma ismert **gy** jellel (‡) vésték fel², ami a naptár xi.-xii. századi eredetét tekintve, semmi mást nem, de azt mindenképpen jelenti, hogy a magyar hangkészletben a **gy** hang már abban az időben bizonyosan használatos volt. A jelen munka elsődleges célja ennek a jelnek, általánosabb értelemben véve a *kettőskeresztnek* a vizsgálata, és eredeti értelmének a felderítése.

A székely (magyar) rovásírás gy jele.

A ‡ jel olvasata (e)gy. Ebben az olvasatban szerepel, mint önálló jel az enlakai templom kazettás mennyezetének a lemezén is, ahogy azt az 1. Ábra szemlélteti. A jobbról balra haladó szöveg első sorának az olvasata: *Egy az Isten*. A jeleket felfestő Georgyius Musnai deák mind a nevében (2. sor), mind pedig a mondandójában valamennyi magánhangzót kiírta, kivéve az első sor első szótagját, ahol csupán a **gy** jele szerepel. Hogy ne legyen félreértés, az író latin betűkkel az ószövetségi Deuterium (Mózes 5. Könyve, a Törvény összefoglalója) VI. fejezetére utal is, ahol az egyetlen Isten léte került megfogalmazásra. Ez a fejezet közvetlenül követi a tíz parancsolatot tolmácsoló 5. fejezetet.

5Mózes 6:4 szakaszban Károlyi fordításában ezt olvashatjuk⁴:

Hald Izráel: az Úr, a mi Istenünk, egy úr.

A latin nyelvű biblia szövegében ugyanítt ez áll:

Audi Israhel Dominus Deis noster unus est

A Jakab király által felügyelt angol nyelvű fordításban viszont ezt olvashatjuk:

Hear O Israel, the Lord our God is one Lord

Ugyanakkor az eredeti héber szövegben pedig ez áll:

Smy jsral jhvh alhjno jhvh axd (שמע ישראל יהוה אחד יהוה אחד).

Mind a latin, mind pedig az angol fordításból az olvasható ki, hogy az Úr egyetlen és egyetemes. A héber szöveg viszont nem egyértelmű, különösen, mert a JHVH betűszót kétszer is használja, ami a fordításokban két különböző értelemben köszön vissza. A fordítók az első értelmet az Elohino szóval összevonva az Úristen szóban adják meg, de a másodikat már nem tulajdonnévvel jelölik, hanem az úr szóval fordítják (az angol értelme:

1. Ábra Az enlakai templom mennyezeti lemeze³

¹ Vatikán 1000-ben IX. Cal. Oct. Die Festo lac.: (Vitéz András rozsnyói kanonok fordítása, 1816, in: *Jósa András Múzeum Évkönyve, 1969-71*, Nyíregyháza).

² Forrai (1994), p.: 177.

³ Varfa (1993), p.: 102 alapján.

⁴ A következő idézeteket a Folio Biblia 5. CD-ről vettük, ahol az angol szöveg a King James változatot, a magyar szöveg pedig a Károlyi fordítást jelenti. A héber jelek latin betűs átírását is a CD jelölése alapján adjuk meg.

egy úr). Holott a JHVH nem más mint egy betűszó, ami az őslétezőt és annak különböző megnyilvánulásait foglalja össze, jelöli, azaz végső soron önmaga is az egységes, egyetlen őslétezőt jelenti⁵.

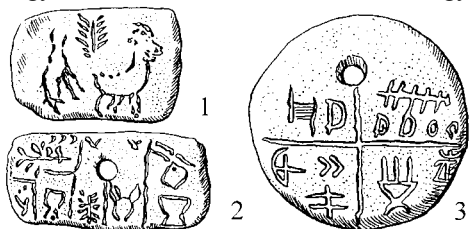
Az enlakai templom mennyezetén a † jel ezért egyértelműen az *Egyet*, az egységes egyetlent jelenti. Nem darabszámot, hanem az így megnevezett létező egységességet. Föltehetően éppen azért, hogy ez világos legyen, az írődeák hivatkozásként nem az 5Mózes 6:4 szakaszt adta meg, hanem a teljes 6. fejezetet, amiben az Isten egyetlenségének a kifejtése a legfontosabb mondanivaló.

Többben is foglalkoznak a székely (magyar) rovásírás eredetével. Szekeres⁶ a hun írás *jégcsap* jeleiből kísérel meg levezetni a jelet. Két jégcsap jelet tételez fel, amit szerinte később kötöttek csak össze. Szerinte a jel eredeti olvasata *jeg* ami később alakult *gyeggé*⁷. Érthetetlen, hogy miért kellett két jégcsapot venni és azt miért kell később összekötni, de még kevésbé meggyőző az, hogy a jelek kezdő hangja, a *j* még később alakult át *gy*-vé. Így Szekeres levezetése egyáltalán nem meggyőző. Varga⁸

Ez a jel azonban nem csak a székely (magyar) rovásírás jelei között található meg, hanem a ciprusi bronzkori írásban is föllelhető *pa* olvasattal⁹. Még korábbról, a sumér ékírás jelei között is megtalálhatjuk, ahol egy 'hegyre' van felállítva, az olvasata így, együtt szintén *pa*, és ebben a vonatkozásban a királyi hatalom, a jogar jelképe (2. Ábra). A sumér hitvilágban a királyi hatalom égi eredetét vallották, ezért az égi hatalom földi képviselőjét jelenthette a *jogar*. A hegytetőre állított kettőskereszt ezért az egység jelképének itt is elfogadható.

2. Ábra A *pa*, a sumér *jogar* jele

3. Ábra A tatárlakai táblák

De a sumér korszakot megelőző időből is ismert ez a jel, pl. a Tatárlakai táblák egyikén a 3-s számún megtalálható (3. Ábra). Hogy ott mi az olvasata, vagy a jelentése azt nem tudjuk, csak azt, hogy ez a jel már e legkorábbi vonalírásokban is föllelhető, és ez az ősi jel az Öreg Európa írásrendszerének a részét képezte. Ennek az írásrendszernek közel 300 jele gyűjthető össze a vonatkozó műveltségek területeiről (Bükki, Cucuteny, Karanovó, Vinča) és ezeknek a jeleknek közel 1/3-a ugyancsak megtalálható a későbbi dél-európai *lineáris A* írásjelei között annak a jelkészletének a felét alkotva. Már pedig ezek az írásjelek legalább egy évezreddel idősebbek, mint a sumér képirásos jelek és két évezreddel előzik meg a sumér ékírásos jeleket.

A kettőskereszt, mint jelkép

A † jel, azaz közismertebb nevén a kettőskereszt mint jelkép nem csak a történelem előtti rovásírások egyik jeleként ismeretes azon a területen, ahol a mai Magyarország él, hanem úgy szintén már a nagyon korai magyar történelmi időkől fogva használt jelkép is. A magyar történelem időszakának legkorábbról ismert változata a Képes Krónikában található meg, ahol II. Endre haderejének a zászlóit ez a jel díszíti, ahogy azt a modern, átrajzolt alakjában a 4. Ábra szemlélteti.

Ezt a jelet ugyanis az Árpád-házi, majd az őket követő királyok 1180-tól kezdődően egészen Mátyás királlyal bezárólag birodalmi jelvényként használták. A kettőskereszt eleinte

5. Ábra A Magyar Királyság ország címere a kettőskereszttel¹¹

4. Ábra A kettőskereszt az Árpád-házi királyok harci lo-bogóin¹⁰

⁵ A betűszó az amarnai műveltség felbomlását követően Elefantinban létrejött műveltségből vezethető le. Ennek alapja az Atén kultusza volt. Atén az egyetlen létező isten, az Őslétező, amit a héber nyelvben a *ja'ah* ige fejez ki. Ennek az őslétezőnek a tulajdonságai a következők: tükrözi önmagát és ez a tükörkép, a *gondolat* női jellegű, ami a héberben a *he* szócskával fejezhető ki. A kettőjük viszonyából teremtdődött meg a Fiú, azaz *valad*, ami a tudatot képviseli, és annak társa, az ugyancsak női *tudás, bölcsesség, azaz he*. A júdaizmust kialakító papok Jeruzsálemben a K.e. VII. század elején átvehették az elefantini vallási közösség jelképeit, de vagy nem értékék a JHVH jelentését, vagy tudatosan azt elhallgatták. Hogy a júdaizmus alapkönyve a Deutérium, erre vonatkozó bizonyítékokat lásd Finkelstein (2002), pp.: 41-77, 301-305.

⁶ Szekeres (2002), pp.: 6.

⁷ Szekeres (2002), pp.: 15-16, Szekeres (23), pp.: 157-159.

⁸ Varga (2003), pp.: .

⁹ Gimbutas (1991), p.: 347.

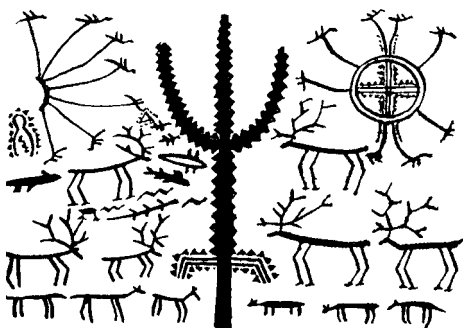
¹⁰ A Sydney Magyar Központ falán készített jelvények közül való felvétel.

¹¹ A budapesti Szabadsághíd pillérén elhelyezett országcímer.

talapzat nélkül, szabadon állt, majd a XIII. század végétől egyre gyakrabban hármashalomszerűen helyezték. Ez alakult át a kései gótika korában zöld hármashalommá. Az országcímerekben így előállt jelkép a sumér *pa* írásjelet idézi már. II. András pénzein tűnik fel először a kettőskereszt tövéhez illesztett nyílt, ún. leveles aranykorona, ahogy ez aztán a Magyar Királyság országcímérében, de a mai Magyar Köztársaság állami címérében is látható (5. Ábra). Minthogy itt már a kettőskereszt nem szabadon áll, hanem a földre van leállítva, ezért bizonyára az eredeti jelentése is megváltozott emiatt. Erre a formára szokás hivatkozni, amikor a kereszt életfa jelentésért értelmezik, ugyanis az életfák mindig valamiféle talapzaton állnak, ami a leggyakrabban maga az anyaföld¹².

A kettőskeresztet más néven bizánci keresztnek is nevezik, mert a bizánci templomokon a keresztény jelkép nem a nyugati templomoknál megszokott egyes kereszt, hanem ez. Ebben a vonatkozásban ugyancsak nem szabadon álló jelkép, hanem ugyancsak mindig egy talapzaton látható, ami akár a templom kupolája, akár ugyancsak maga az anyaföld. Magyarazatként az szokott szolgálni, hogy a felső, a rövidebb kereszt szár a Jézus keresztjén a feje fölött lévő írást hordozó keresztléc¹³.

A kettőskereszt másutt és máskor

6. Ábra Életfa szamojéd ábrázoláson¹⁴

ami még alakilag sem hasonlít a kettőskeresztre, de ez az ellentmondás a tudományos világot nem szokta zavarni.

Az ábra középső eleme a teret valóban három részre osztja és egyben ezeket a részeket a függőleges szár révén össze is köti. A felfelé hajló felső ágak és maga a törzs ugyan egy üres teret határoznak meg, ami talán valóban a szellemiek tere, ám erre utaló jelet nem találunk benne. Az alsó ágak és a felső közötti teret azonban mind a Nap, mind a Hold, mind pedig a földi és vízi állatok sokasága tölti ki, azaz ezek lakják. A négylábú állatok ebben a térrészben ágas-bogas, többszörösen is elágazó szarvat viselnek. A alsó ágak meg lefelé fordulnak és az alatta lévő állatok nem viselnek szarvat, valamint a fejtartásuk is eltér a középső szakaszon ábrázoltaktól. Az előbbieké megadó módon lefelé hajlik, mg az utóbiaké büszkén felefelé.

Az ábrából valójában az látszik, hogy a központi elem a teret ugyan elválasztja, de csupán két fontos részt határoz meg: a középső tér az élők tere, az alsó pedig a holtaké. Az 'életfa' törzsének az alsó részbe nyúló szakasza csupasz, míg a felső szakaszok kis ékekkel díszítettek. A központi elem, a kettőskereszt ezért a három teret inkább összeköti, egyesíti és ezért sokkal inkább az egységet, semmint az elválasztást jelképezi. Magán az ábrán pedig az alsó 'ág' a föld felszínét jelenti, ami alatt van a holtak világa. A kettőskereszt ezért itt nem önmagában áll, hanem tulajdonképpen egy a földbe leszúrt sima, egyszerű keresztet jelent. Az ábrán ezért az 'életfa' leginkább a szarvas állatok agancsaiban ismerhető fel, ahogyan az a kora rézkori Csépa melletti, a jelen előtti 8. évezredből lelőhelyről kiásott cserépen is látható (7. Ábra).

7. Ábra Többszörösen elágazó szarvat viselő állat a kora rézkori Bükki műveltségéből¹⁵.

¹² Rabb Péter: A kereszt, mint életfa, www.

¹³

¹⁴ László (1967), p.: 101.

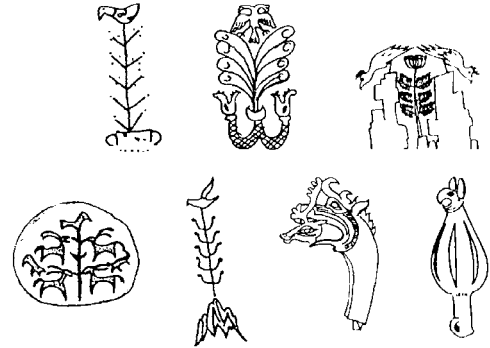
¹⁵ Kalicz (1970), 8. kép.

生

8. Ábra Az élet jele a kínai írásban.

Térjünk vissza a magyar népi műveltséghez, mert az életfát ott is ismerjük. Meséinkben a földből kinövő életfa az, amin a mese hőse felkapaszzkodik és más, a földvel azonos világokba juthat el. Ezt égig érő fának is szokás nevezni. A képi ábrázolásokban az égig érő fa gyakran paszuly, máskor sudár szálfá, de leginkább a fenyőfához hasonlóan szétterülő ágak sokasága díszíti. Ilyen életfákat szedett egy csokorba Kiszely István a könyvében és ezt a 9. Ábra szemlélteti. Látható ezekből az is, hogy a kettőskereszt önmagában nem felel meg az életfának. A hegytetőre állított, nyitott koronával körülvett jelkép, ami a Magyar Királyság országcímérében látható, már sokkal inkább megfelel az életfa ábrázolásoknak, ahogy a kínai írásjel is, ami az életet jelenti, jóllehet, az ismert életfa ábrázolásokkal szemben a két oldalon szétterülő ágak száma azokénál sokkal kevesebb.

De ha már Szibériába elkalandoztunk, akkor érdemes tovább bandukolni és a távolkeleti műveltségekben is körülnézni. Magát a kettőskeresztet az itteni ősi írásjelei között, az egyszerű alakjában ugyan nem találjuk meg¹⁶, de az életet jelentő írásjelek valóban az életfára vonatkoztathatók. A 8. Ábra a kínai/japán életet jelentő írásjele. Kínai olvasata *shéng*. Azt láthatjuk, hogy ebben a jelben a kettőskereszt alul egy vízszintes vonalon áll, mindamellett a felső vonal bal oldalán egy ferde vonás is látható. Ezt a vonást többen virágnak értelmezik, de sokkal inkább tűnik az ágon ülő madárnak, ahogy más életfa ábrázolásokon is gyakran a fán egy madár ül (9. Ábra).

9. Ábra Életfa ábrázolások a magyar népi művészetben¹⁷

Késői kettőskereszt ábrázolások a távol keleten

A magyar műveltség ugyan nem eredhet a távol keleti műveltségekből, mégis számtalan jele van annak, hogy a műveltségeink valamiféleképpen kapcsolatba hozhatók. A kettőskereszt jelkép jelentése utáni kutatás innen kapott egy nagyon fontos értelmezési esélyt. A singaporei templomokat, szobrászati műhelyeket és kegyhelyeket látogatva ugyanis több különféle változatban előbukott a kettőskeresztre visszavezethető jelképek sorozata.

11. Ábra Dou Dong szentély

A 11. Ábra egy népi hős buddhista hittel tisztelt szobrát szemlélteti. Az őserdő szélén egy dobozba téve látható és a körülötte lévő gyertya és füstölő csontok mutatják, hogy gondozzák, látogatják a kegyhelyet. A népi hős a Keleti Harcos (Dou Dong) névre hallgat és a buddhista felfogásnak megfelelően ülő helyzetben van, egyik kezében egy 'pásztorbot', a másikban meg egy 'országalma' látható. Több buddhista templomban is megtalálható a szobra és a pl. a Po Chiak Keng egyik szentélyében is hozzá szoktak imádkozni, mint isteni közvetítőhöz, ami a keresztény hitvilágban a Jézusi szerepkörrel vethető össze.

10. Ábra A Dou Dong köldök-szalagja

A buddhista 'istenek'¹⁸ fontos tartozéka egy a köldökből kiinduló szalag, ami a hős lábai között omlik le. Ennek a közeli felvételét mutatja be a 10. Ábra. Itt egy különleges ábrát látunk, ami főlemelt kezű emberre hasonlít. Tükrözött ábra, aminek a felső és alsó szakasza közel azonos. Mind a felső, mind az alsó mezőben van egy keresztvonal, mindamellett, hogy a két részt elválasztó szakaszban is van egy vonás. Alakilag ez az ábra megfelel a kettőskeresztnek, még pedig leginkább annak, amit a szibériai jelképen láthattunk.

¹⁶ Mint gyök azonban számtalan jel mellett megtalálható és ezek a jelek általában mozgást fejeznek ki.

¹⁷ Kiszely (1996), p.: 510.

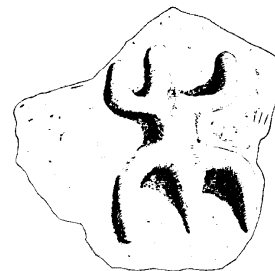
¹⁸ Itt isteneket időzőjelbe teszem, hiszen a buddhista vallás nem operál istenekkel. Akikhez fohászodik, akiket tisztel (imád) azok emberek, emberi ősök, emberi lelkek.

12. Ábra Szülő nő Borsod-Derékegyházáról¹⁹.

De nem csak annak, hiszen a rézkorszakból, az újkőkorszakból a bukki műveltség területéről is ránk maradtak hasonló képek. A 12. Ábra egy ilyet mutat be, amit Borsod-Derékegyházánál ástak ki és szülő nőnek értelmezhető.

Még inkább hasonló a későbbi minói műveltségből előkerült kép, amit a 13. Ábra szemléltet. Ezekben a képekben a hajdani mellérendelő műveltségek nőtiszteletének az alapja látszik: életet ad egy új személynek! De ez az élet az anyáéval egybeesik egészen a megszületést követő elválasztásig, azaz a két élet valójában egyetlen egységet alkot, képez.

13. Ábra Szülő nő²⁰

A 14. Ábra Po Chiak Keng templomban készült, és az 'ember-isten' köldökszalagját szemlélteti.

Itt további változatot láthatunk, amit a templomot üzemeltetők képviselője úgy írt le, hogy az az egység (unity) jelképe. Ebben a

formában a középső vonást egy zárt doboz váltotta fel és az alsó, ill. felső keresztvonal helyett önálló keresztet láthatunk (fent), ill. keresztet és egy dobozt, ami az ősit jelentő írásjel. Hasonló jelet láthatunk a Gong Tian Dou (Égi harcos temploma) elülső oszlopainak a tövéénél, aminek a jelentését a templomot üzemeltetők már nem ismerték. A jelek ellenben afelé tendáltak, hogy a felső részt a mennyekhez, az alsót pedig a földhöz kell kapcsolni, amiből az a régi felfogás érződik, miszerint *miképpen a mennyekben, azonképp a földön is*.

14. Ábra Po Chiak Peng emberistenének a köldökszalagja

Újabb változatot láthattunk a Tian Hok Keng templomban székelő Dou Dong köldökszalagján. Itt a felső újra hasonlító rész egy drágakőhöz kapcsolódik, mintegy azon függ, az alsó, egy megfordított újra emlékeztető részen pedig aranyozott levél és ezen felül három szál függ. A felső, a középső és az alsó keresztvonal nem egyszerű vonal, írásjel, hanem szintén levélre emlékeztető valami.

Az egység jelentése itt még inkább szembevetünik. A jelképet a *tao* alapján magyarázhatjuk. Eszerint az *Egy* (azaz az egyetlen, a létező objektív valóság) 'megszüli' a kettőt, azaz a *jint* és a *jangot*. Ez nem valóságos szülés, hanem logikai, mert a *taonak* nincs teremtéslegendája, hanem csakis a létező világról ad magyarázatot. Ez a

kettősség az égi és földi világ kettőssége mellett a férfi és nő, a hideg és a meleg, a jó és a rossz stb. kettősségét egyaránt jelenti, de azok nem elválasztottak, egymásnak alárendeltek, hanem ugyanannak az *Egynek* a részei, oldalai. A *Kettő* ezek után 'megszüli' a hármat, azaz a tűz, a víz és a föld hármasságát és így együtt, öten 'szülik meg' a világon létező minden dolgot. A jelkép felső fele az égi világot, a *jint*, az alsó része a földi világot, a *jangot* jelenti és a középső levél az életet tápláló víz. Ez a hinduizmus Szentháromságának a megfelelője is egyben, a felső a *teremtő erő*, a középső a *fenntartó erő*, az alsó pedig a *romboló erő*. A három pedig az egység három megjelenési formája.

Singapore műveltségei rendkívüli módon keverednek. A lényeges azonban az, hogy itt megtalálható az ázsiai műveltségek számtalan képviselője, a keresztény, a muzulmán, a buddhista mellett itt él a hindu műveltség is. Ennek számtalan temploma, kegyhelye is meglátogatható. Az itteni hindu műveltség a déli, a tamil jegyeket tartalmazza és közvetíti. Tudva lévő, hogy a hindu vallásos felfogás önmaga is két vallási felfogást egyesített: az eredeti dravidát és az arra rátelepedő indoeurópaiat. A dravida elsősorban lélekhitéről, a sztyeppei eredetű indoeurópai pedig a kozmikus hitéről ismert. Ez a kettősség aztán végig megmaradt a hinduizmus két irányzatánál.

15. Ábra Tian Hock Kong népi hősének köldökszalagja

¹⁹ Kalicz (1970), 19. kép.

²⁰ Gimbutas (1982), p.: alapján.

Singaporeban a déli, a tamil, a dravida irányzatot láthatjuk a templomok díszében. Forduljunk ezek után a helyi hindu templomok jelképeire.

16. Ábra Rama a Sri Mariamman templom homlokzatán

szert szemlélteti. Ez a jelképrendszer nem csak ennél a templomnál, hanem a város központjában található Sri Krishnan templom oldalfalán is megtalálható. A jelképrendszer közepén van a háromágú jelkép, de csak az egyik része, a fölfelé mutató. A jelkép közepe nem csak hegyes, hanem még a színe is más, mint a két szélső ágé, élénk vörös. Két oldalt a Nap és a Hírnök jelképe látható. Az egyik a teremtő erő (Nap), a másik a fenntartó erőt jelentheti (tengeri kagyló, víz, a hírnök), míg a közepén látható jelkép a romboló, védőerőt képviseli.

Ez utóbbit kiemelten a 18. Ábra szemlélteti ugyancsak a Sri Mariamman templomból. Ez Siva, aki kezében háromágú lándzsát tart, aminek az alakja a Rama kezében felmutatott jelkép felső részét idézi. Csak az a gond, hogy ez a lándzsa nem igazán alkalmas fegyver, hiszen a két külső szára kifelé fordul, és ezáltal a dőfést meglehetősen megnehezíti. A háromágú szigony ugyanakkor a lant, azaz a bikaszarv alakra emlékeztet.

19. Ábra Tritonkagylós nő az élet jelével²¹

aminek a közepéből úgy szintén életfa nő ki, de a két oldalán is hasonló található. A bikaszarv ebben az alakjában sokkal inkább hasonlít a Sri Mariamman templomban látható Rama képen lévőhöz, semmint a közismert

A 16. Ábra a Sri Mariamman templom külső homlokzatáról készült. Itt Ramat láthatjuk, amint két nő (Sita és a második felesége) között meditáló pózban ül. Négy keze közül kettő az istenség szerepére vonatkozó jelképet mutat fel. A jobb kezében felmutatott jelkép meglehetősen erősen hasonlít a szülő nő jelképére, ugyanakkor vannak jellegzetes eltérések is. Mindenképpen figyelemre méltó, hogy a középső törzsi rész hiányzik, a két íjszerű ívelt szakasz összeér. A másik jellegzetes különbség, hogy a középső függőleges törzs hegyes, lándzsaszerűen kihegyezett. A jelkép a felső része az alsóra tükrözése azt a gondolatot sejteti, hogy *miképpen a mennyekben, azonképp a földön is*, ami még a sumér időkből ismert gondolat. Tágabb értelemben véve ez a gondolat a mennyei és a földi világ egységét, egymásnak megfelelését vetíti ki.

Hogy az íjszerű alak nem pusztán véletlen, azt több más hindu templom jelképeinél láthatjuk. Itt a 17. Ábra a Sri Srinivasan templom homloklemezének tetejére elhelyezett hármas jelképrend-

17. Ábra A Sri Srinivasan templom hármas jelképe

18. Ábra Siva a Sri Mariamman templomból

²¹ Gimbutas (1982), p.: 85 alapján.

bikaszarvakhoz. A szarv ágainak felső csücske itt is kifelé hajlik, ami a Hold sarlóval való azonosítását megnehezíti.

20. Ábra Bika szarva a műkénei műveltségéből²².

össze. Ezeket a jelképeket összefoglaló néven kelyhes virágoknak, vagy egyszerűsítve *tulipán* jelképeknek nevezzük. Az összeállítást Kiszely munkájából merítettem. Közös a jelképekben a két kihajló kehelyre emlékeztető szár – ahogy ez megtalálható az indiai jelképeknél is – és valami oda nem illő, általában egyetlen virágfajtánál sem ismert valami van a kehely közepén. Ez virágsziromtól folyami halig szinte bármi lehet. Ha a jelkép értelmét keressük, akkor az ábra B eleme adja a megoldás kulcsát. A jelkép ugyanis a női szaporítószervet idézi. A jelkép eredetét ezért végső soron nem is szükséges azokra a területekre visszavezetni, ahol maga a tulipán őshonos – ahogy ezt mégis többen megkísérlik, köztük a képet közlő Kiszely is²⁴.

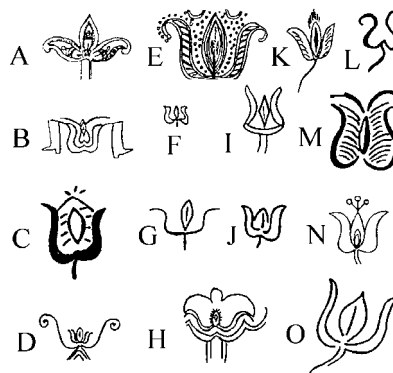

22. Ábra A fleur de lil, az Anjou ház címer jelképe²⁵

azonban több oldalról is megközelíthető. Megtaláljuk benne a három zónát, amit a szibériai életfánál már megbeszéltünk. Ez az A, a B és a C jelű zóna. Megtaláljuk benne a három függőleges tengelyt, amit α , β és γ betűkkel jeleztünk. Fölismerhető benne két piramis, az egyik a csücsával fölfelé, a másik a talpával fölfelé áll és egymásba hatolnak. A jelképet összehasonlíthatjuk a *fleur de lil* jelképpel, és egymásra vonatkoztathatónak ítélni. Maga a jelkép ősi egyiptomi jelkép volt és a földi és az égi hatalom összefüggését, *egységét* fejezte ki. A földi hatalom forrása az égi hatalom. A három tengely, vagy oszlop pedig megfelel a templomok két oszlopának és a belső terének. Az egyik az erő, a másik a szellem, a harmadik az egyensúly kifejezője. Ezt pedig a zsidó misztikum *kabbala* jelképeiből érthetjük meg a legkönnyebben.

A 'bikaszarv' azonban nem csak ebben a változatban található meg a korabeli műveltségekben. A 20. Ábra nem csak magát a bikaszarvat, hanem a hozzá tartozó fejet is láttatja. A szarvak között itt is találunk valamit, egy pálcára szúrt pillangóformát. A szarv ezzel a pillangóval a két fej között is megtalálható. Itt és a jobb oldali fejnél két vonalka arra utal, mintha a szarv közepén álló pillangós pálcát két oldalról meg lenne támasztva. Vajjon mit akar ez a jelkép velünk közölni?

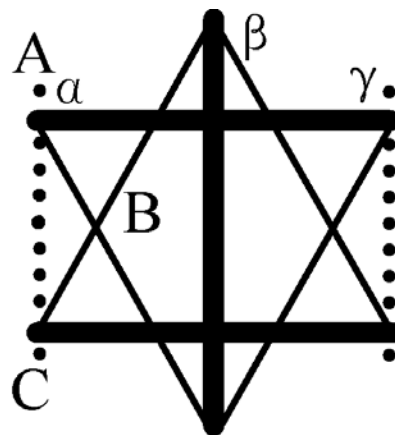
A 21. Ábra a magyar népi művészetben föllelhető bikaszarv alakú jelképeket gyűjtött

21. Ábra Tulipán motívumok a magyar népi művészetben²³.

Nem hagyhatjuk ki a vizsgálatból a mai cserkészek jelképét, az Anjou liliomot sem, hiszen ezzel összefügg. A Plantard család címeréről lemásolt jelképet a 22. Ábra szemlélteti. Ebben az alakjában a felső és az alsó rész ugyan egymás megfelelői, de nem egyforma nagyságok. Itt úgy tűnik, hogy mind a három szár önálló alul és felül, és a három szál egy öv fogja össze. A jelkép itt vízszintesen mutat hármas tagoltságot, az alsó és a felső szakaszok egységként értelmezhetők.

További egyszerűsítéssel egy másik közismert jelképhez jutunk, amit tévesen sokan Dávid csillagának, vagy Salamon pecsétjének ismernek, holott az eredeti elnevezése Dávid pajzsa. Nevében a Dávid nem az Ószövetség Dávid királyára utal, hanem Dávid al Royra, a XII. Századi kazár 'vezérré, aki haderőt gyűjtött, hogy a pogányoktól visszafoglalja Jeruzsálemet. Az ő pajzsán szerepelt ez a jelkép először, mint a zsidóságot megjelenítő jelkép (23. Ábra).

23. Ábra A hatágú csillag, mint Dávid pajzsa.

²² Gimbutas (1991), p.: 187.

²³ Kiszely (1996), p.: 587.

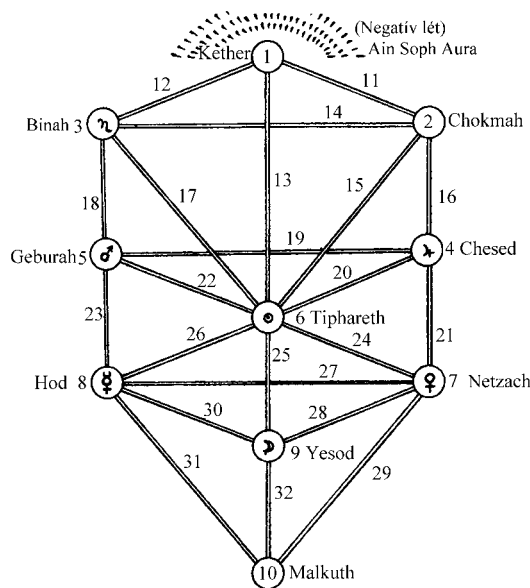
²⁴ A tulipán Közép-Ázsiában, a Tien San hegység körzetében őshonos. Európába a török időkben került. Ezért a tulipán ábrázolásokat, mint helyi idegen alapú jeleket Közép-Ázsiából eredeztetik. Ugyanakkor az írott történelem előtti időkben is ismeretesek az ilyen jellegű ábrák, de azokat nem tulipánnak, hanem kelyhes virágnak nevezik.

²⁵ Baigent (1992), p.: 188.

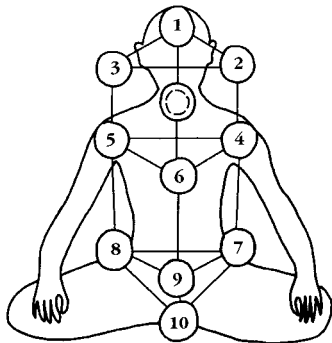
A 24. Ábra a kabbala egyik alakját szemlélteti, ahol a 10 alappontot és az azokat összekötő 32 meditációs utat lát-hatjuk. A *kabbala* 1-2-4-6-5-3 pontjai hatszöget alkotnak és ez az alakzat felel meg a 23. Ábra hatágú csillagának. Mégis, a kabbala útjai ezt nem rajzolják ki.

Az 1-2-3 pontok által meghatározott háromszög az égi világot képviseli. Az 1 pont fölött a negatív lét található, az, ami az emberi képzelő erő elől el van már zárva, ahová nem hatolhatunk már be. Ez felel meg a mennybolt állatövi jegyei fölötti szakaszának, ez az Isten székhelye. A 4-5-6 pontokban meghatározott háromszög az előbbinek a tükre – azaz *ami a mennyben, ugyanaz a földön* itt jelenik meg. Ez a szakasz tartalmazza a Napot, a Marsot és a Jupitert. A Szaturnusz a felső szakasz része (3. pont). Ez a háromszög az erkölcsiséget képviseli és itt található a királyi kegyelem (4) és az erő (5). Ugyanez a háromszög van egy egységnyivel lefelé elcsúsztatva és ez már a valódi földi világot, a földi hatalmat jelenti. Ennek alsó csúcsa a Hold. Ez a földi uralkodó helye. Ebből egy szakasz vezet lefelé, a tulajdonképpeni alvilágba, a Földet jelentő Anyához, az Ős Évához.

A három oszlop elnevezése a következő: A 3. pontból kiinduló oszlop az életet jelenti, a királyi kegyelem oszlopa az, ez a férfias jellegű, ez a pozitív, ez az alkotó, a teremtő erő, a megbocsátás és az értelem oszlopa. A jobb oldali oszlop az erő, a szigor, a hatalom oszlopa, a nőiesség, a romboló erő oszlopa. Középen van a szellem, a lágság oszlopa, ami az egyensúlyt képezi a két oldal között. A kabbala útjain ez az oszlop vezet le közvetlenül a mennyei erőt, a szellemet a Földre. A szépségnek nevezett 6 ponthoz vezet a legtöbb út, ez a Nap helye, a jelképrendszer valódi középpontja.

24. Ábra A kabbala egyik jelképi megjelenítése²⁶

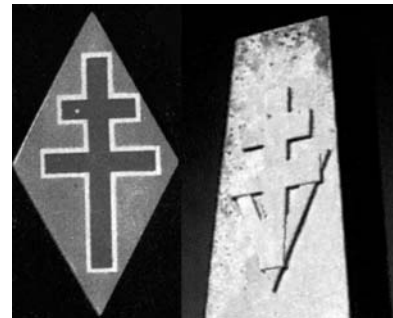
25. Ábra A kabbala mikrokozmosza²⁷

A II. Világháborúban létrejött francia felszabadítási mozgalom jelképét mutatja be a két alakban. A bal oldali jelképet egy könyv borítójáról, a jobb oldalit egy katonai emlékműről másoltam le. Itt is a kettőskeresztet láthatjuk, de egy rombuszba behelyezve, illetve egy V alakú talappal összeolvasztva. A jelképet, amit De Gaul seregei használtak a Lorrain keresztjének nevezik. Lorrain (Lotharingia) az Ardenek területe és ez a terület a német és a francia állam állandó vitáját képviselte, hiszen mind a ketten a magukénak vallották ezt a területet. Innen indult el viszont a mai Franciaország történelmének legendás, első keresztény királyságát megeremtő Meroving dinasztia. Maga a kettőskereszt azonban Lotaringia területén nem játszott komoly szerepet sem a művelődés, sem pedig a politika történetében.

A 25. Ábra a *kabbala* másik megjelenítését szemlélteti, amit a *kabbala mikrokosmosza* néven tisztelhetünk. Itt a 10 pontot az emberi testre ültetett rá az eszme. A fej szolgálja az égi világot, a törzs felel meg a földi világnak és a szaporító szervek tartoznak már az alacsonyabbrendű alvilágba, a Földhöz. Ebben a jelképben már megjelenik a Dávid pajzsának a középpontja is, mint látszólagos pont, ami az értelem székhelye, ami egyébként láthatatlan. Ez a pont felel meg az egyiptomi hitvilág értelmét képviselő istenségnek, Tothnak, ez a *Dáat*, a *Tudás*.

A *kabbalát* manapság az élet fájának feleltetik meg²⁸, ami megint csak ezt a jelképet bevezeti abba a jelkép körbe, amit vizsgálunk.

Nem feladatomban, hogy a kabbalát részleteiben ismertessem, de az egész lényege, hogy az égi és a földi világ egységben van, egységet alkot, egyetlen és egyetemes. Ez a jelkép tehát ismételtlen azt fejezi ki, amit maga a kettőskereszt is kifejezhetett.

26. Ábra Lorrain keresztje

²⁶ Fortunes (1987), pp.: 325 alapján.

²⁷ Berta (2002), p.: 51 alapján.

²⁸

Záró gondolatok, következtetések

Mit jelenthet akkor ez a jelkép? A fentiek alapján kézenfekvőnek tűnik, hogy az *egységet*, az egységes Európát, az egység szellemét és gondolatát. Így térhetünk vissza a fölvetett kérdéseinkre: mindezek a jelképek az *egyetlenhez*, az *egyhez*, az *egységhez* tapadnak, és ezt fejezi ki a székely (magyar) rovásírás jele is. A fentiek alapján már azt is megmondhatjuk, hogy minek az egységét, egységességét fejezi ki? A dravida műveltség általános lélekhitte hasonlít a magyar népmesevilágból kibontható lélekhitre. Az a lélek viszont örök és állandó, nem teremtdött, nem pusztul el, hanem örök életű, ám az embert azzal alkotja meg, hogy vele átmenetileg egyesül, azt kitölti. Az *Egy* ezért föltehetően az emberi test és lélek egységét tükrözheti és ezzel az életet adó anya és gyermeke egységét is. Így érthető meg és köthető össze egységes jellé a szülő nő és az *Egy* jelképe, ami aztán a különböző műveltségekben tovább alakult és hozta létre azt a változatosságot, amit Magyarországtól Singaporeig nyomom követhettünk.

Ez a jel tehát összeköti Európa és Ázsia számtalan műveltségét a kőkortól kezdve a napjainkig.

Felhasznált irodalom

- Baigent (1992), M., R. Leigh & H. Lincoln: *The Holly Blood and the Holly Grail*, Corgi, London (Oroginally in 1982).
- Berta (2002) Tibor: *Az idő kód* Biotér-Natura Kft. Budapest.
- Diószegi (1973) Vilmos: *A pogány magyarok hitvilága*. Akadémia Kiadó, Budapest.
- Diószegi (1978) Vilmos: *Az ősi magyar hitvilág*. Szerkesztői megjegyzések. Gondolat, Budapest.
- Finkelstein (2002), Israel és Neil Asher Silberman: *The Bible Unearthed: Archeology's new vision of ancient Israel and the origin of its sacred texts*. Touchstones, N.Y.
- Forrai (1994), Sándor: *Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig*, Antológia kiadó, Lakitelek.
- Fortunes (1987), Dion: *The Mystical Qabalah*, Aquarian/Thorson, London (eredetileg 1935).
- Gimbutas (1982), Marija: *The Goddesses and Gods of Old Europe 6500-3500 BC Myths and Cult Images*, Thames and Hudson, 2nd Ed, (újra nyomtatva: 1996).
- Gimbutas (1989), Marija: *The Language of the Goddesses: Unearthing the Hidden Symbols of Western Civilization*, Thames and Hudson, London.
- Gimbutas (1991), Marija: *The Civilization of the Goddess*, Harper, San Francisco.
- Kalicz (1970) Nándor: *Agyag istenek*, Corvina, Budapest
- Kiszely (1996), István: *A magyarság őstörténete. (Mit adott a magyarság a világnak.)*, Püski, Budapest.
- László (1967) Gy: *Hunor és Magor nyomában*, Gondolat, Budapest.
- Rudgley (1999), Richard: *The Lost Civilizations of the Stone Age*, The Free Press, N.Y.
- Varga (1993), Géza: *Az írás kialakulásáról*. in: *Írástörténeti Tanulmányok; Bronzkori magyar írásbeliség*. Írástörténeti kutató Intézet, Budapest.
- Szekeres (2002) István: *Székely-hun írásjelek és szimbólumok a hunok és koraavarok régészeti leletein*. (Kéziratban).
- Szekeres (2003) István: *Régmúltunk írásjeleiben: A (székely)hun és az ótüirk írás(ok) jeltörténete* Munkapéldány.
- Varga (2003) Csaba: *Írás*